

7. Бандурка О.М., Коробов М.Я., Орлов К.І. та інші. Фінансова діяльність підприємства: Підручник./ Бандурка О.М., Коробов М.Я., Орлов К.І. – К.: Либідь, 2008. – 312с.

1. Ekonomichnyy analiz: Navchal'nyy posibnyk / M.A. Bolyukh, V.Z.Buraches'kyu– K.: KNEU, 2011. – 540s.

2. Poddyer'ohin A.M. Finansy pidpryyemstv./ A.M. Poddyer'ohin – K.: KNEU, 2009. – 460s.

3. Izmaylova K.V. Finansovyy analiz / K.V. Izmaylova. – K.: MAUP, 2010. – 152s.

4. Zyatkovs'kyu I.V. Finansy pidpryyemstv / I.V. Zyatkovs'kyu – Ternopil': Ekonomichna dumka, 2012. – 400s.

5. Zayinchkovs'kyu A.O. Ekonomichnyy analiz: Pidruchnyk./ A.O.Zayinchkovs'kyu – 2 vyd. – K.: MAUP, 2007. – 354s.

6. Bakanov N.I., Sheremet A.D.. Kurs ekonomichnoho analizu / N.I..Bakanov, A.D.Sheremet – K.: Znannya Pres, 2011. – 206s.

7. Bandurka O.M., Korobov M.Ya., Orlov K.I. ta inshi. Finansova diyal'nist' pidpryyemstva: Pidruchnyk./ Bandurka O.M., Korobov M.Ya., Orlov K.I. – K.: Lybid', 2008. – 312s.

Рецензент: Захарченко В.І., д.е.н., професор кафедри зовнішньо-економічної діяльності Одеського національного політехнічного університету

19.04.2016

УДК 009.12:336.71(477)

Вербицька Яна

ДОСТАТНІСТЬ КАПІТАЛУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЗИЦІЇ БАНКІВ УКРАЇНИ

Стаття присвячена проблемам забезпечення конкурентної позиції банків за допомогою реалізації стратегії підвищення рівня достатності капіталу. Метою статті визначено обґрунтування теоретико-методичних засад формування конкурентних переваг та напрямів підвищення конкурентоспроможності сучасних банків на

основі встановлення параметрів достатності їх капіталу.

У статті надано поняття конкурентної позиції банку. Визначено чинники, що впливають на формування конкурентних переваг банків. До них віднесено організаційно-структурні, ресурсні, управлінські, техніко-технологічні.

Доведено вплив достатності капіталу банків на формування конкурентної позиції банків. Визначено, що основною мірою ефективності банківського капіталу повинно бути його використання для компенсації фінансових втрат. Запропоновано основні напрями підвищення рівня достатності капіталу банків.

Ключові слова: банк, конкурентна позиція, достатність капіталу, конкурентні переваги, капіталізація, конкурентоспроможність.

Вербицкая Яна

ДОСТАТОЧНОСТЬ КАПИТАЛА В ОБЕСПЕЧЕНИИ КОНКУРЕНТНОЙ ПОЗИЦИИ БАНКОВ УКРАИНЫ

Статья посвящена проблемам обеспечения конкурентной позиции банков путем реализации стратегии повышения уровня достаточности капитала. Целью статьи определено обоснование теоретико-методических основ формирования конкурентных преимуществ и направлений повышения конкурентоспособности современных банков на основе установления параметров достаточности их капитала.

В статье представлено понятие конкурентной позиции банка. Определены факторы, влияющие на формирование конкурентных преимуществ банков. К ним отнесены организационно-структурные, ресурсные, управленческие, технико-технологические.

Доказано влияние достаточности капитала банков на формирование конкурентной позиции банков. Определено, что основной мерой эффективности банковского капитала должно быть его использование для компенсации финансовых потерь. Предложены основные направления повышения уровня достаточности капитала банков.

Ключевые слова: банк, конкурентная позиция, достаточность капитала, конкурентные преимущества, капитализация,

CAPITAL ADEQUACY IN PROVIDING THE COMPETITIVE POSITION BANKS OF UKRAINE

The article is dedicated to the problems of ensuring the competitive position of banks by implementing a strategy of increasing capital adequacy. The purpose of the article the study of theoretical and methodological principles of creating competitive advantages and ways of increasing the competitiveness of banks based on current settings to be their capital adequacy.

The article provided the notion of the competitive position of the bank. Factors that influence the formation of the competitive advantages of banks. They attributed organizational structure, resource, management, technical and technological.

The influence of the capital adequacy of banks on the formation of the competitive position of banks. Determined that the primary measure of the effectiveness of bank capital should be using it to compensate for financial losses. The basic directions of improvement of capital adequacy of banks.

Keywords: bank, competitive position, capital adequacy, competitive advantages, market capitalization, competitiveness.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку банківського бізнесу, конкуренція на ринку банківських послуг з року в рік стає все жорсткіше. Банки повинні боротися за збереження своїх доходів, так як рентабельність їх діяльності поступово зменшується. Вирішальним для майбутньої конкурентоспроможності банку є не реакція на проблеми, що відчують конкуренти, а як можна більш раннє виявлення напрямків майбутнього розвитку і їх реалізація. Потенційно прибуткові напрямки діяльності – це, з одного боку, можливості для розвитку, а, з іншого боку, загрози, пов'язані з ризиками.

У зазначених умовах, з метою досягнення конкурентної позиції банків, посідає рівень забезпечення достатності капіталу, однією із функцій якого виступає покриття ризиків на які наражаються

банки у процесі свої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням забезпечення конкурентної позиції банків та достатності їх капіталу присвячено наукові праці Єріс Л.М.[1], Коваленко В.В.[2], Міщенко В.І.[4], Неізвєстної О. В. [5], Ткачук Н.М. [6], Хамідуліна А.В. [7], Шевцової О.Й. [3] та багатьох інших. Поряд з цим, вплив достатності капіталу банків на конкурентну позицію банків досліджено недостатньо.

Невирішені раніше частин загальної проблеми. Залишаються не вирішеними питання систематизації чинників, що впливають на формування конкурентних переваг сучасного банку; обґрунтування напрямів забезпечення достатності капіталу банків з метою нівелювання ризиковості їх діяльності.

Мета статті полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад формування конкурентних переваг та напрямів підвищення конкурентоспроможності сучасних банків на основі встановлення параметрів достатності їх капіталу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конкурентна позиція банку – це положення, яке той або інший банк займає на ринку банківських послуг відповідно до результатів своєї діяльності і зі своїми перевагами і недоліками в порівнянні з іншими банками. Основними характеристиками конкурентної позиції інститутів банківського ринку є: абсолютна і відносна частки на ринку; конкурентоспроможність банку. Відносно першої характеристики абсолютної і відносної частки на ринку, на погляд автора, справедливим є вислів Єріс Л.М.: «посилюючи банківську конкуренцію, яка проявляється у суперництві між банками та іншими небанківським фінансово-кредитними інститутами, банки прагнуть забезпечити провідні позиції на окремих сегментах ринку банківських послуг, які у підсумку визначають загальну конкурентну позицію [1, с. 192].

Другу характеристику можна подати визначенням, яке надав Хамідулін А.В.: «конкурентоспроможність банку неможливо розглядати у відриві від конкурентоспроможності банківської послуги. конкурентоспроможність – це властивість банківської послуги (продукту), що характеризує ступінь відповідності її споживчих характеристик пропонованим вимогам і перевагам потенційних і

існуючих клієнтів, визначає частку ринку, що належить цій послугі (продукту), і перешкоджає перерозподілу цього ринку на користь інших послуг (продуктів) [7, с. 78].

Для визначення ознак, які формують конкурентні переваги банків необхідно дослідити чинники, які впливають на даний процес. Так, Лупоносів О.Г., до чинників, що впливають на конкурентоспроможність банків відносить: високу капіталізацію та високий рівень достатності капіталу; стійкість банківської системи до ризиків; ефективність діяльності банків, їх здатність забезпечувати інвестиціями подальший розвиток економіки; захист прав вкладників коштів, а також вміння відстоювати національні інтереси в умовах глобалізації фінансових відносин [8].

Хамідулін А.В. чинники, що впливають на конкурентні переваги банків розглядає з точки зору конкурентоспроможності банківської послуги, а саме: якість обслуговування та професіоналізм персоналу; прийнятність цін; технологічний рівень, різноманітність банківських послуг, місце розташування банку [7, с. 78].

На думку автора, чинники, які впливають на формування конкурентних переваг банків слід систематизувати за групами, а саме: організаційно-структурні, ресурсні, техніко-технологічні; управлінські; ринкові (рис. 1).

Виходячи із вище наведених чинників, може стверджувати, що достатність капіталу банків відбиває першочерговий вплив на забезпечення конкурентної позиції банків. Таким чином, посилення конкуренції між банками України вимагає від них підвищення рівня капіталізації та виконання трансформаційної функції посередника, що впливає на достатність капіталу банків.

Так, Г. Асхауер, трансформаційну функцію визначає як трансформацію строків, трансформацію грошових сум, трансформацію ризиків [9]. Р. Габбард, функцію банків як посередників визначає через забезпечення взаємодії між вкладниками і позичальників, зменшення ризику, забезпечення ліквідності та прозорості інформації. Р. Габбард акцентує увагу на тому, що оскільки [10].

Слід відмітити, що трансформаційна функція банків реалізується також в основних вимогах Базеля III [11, с. 20-21].

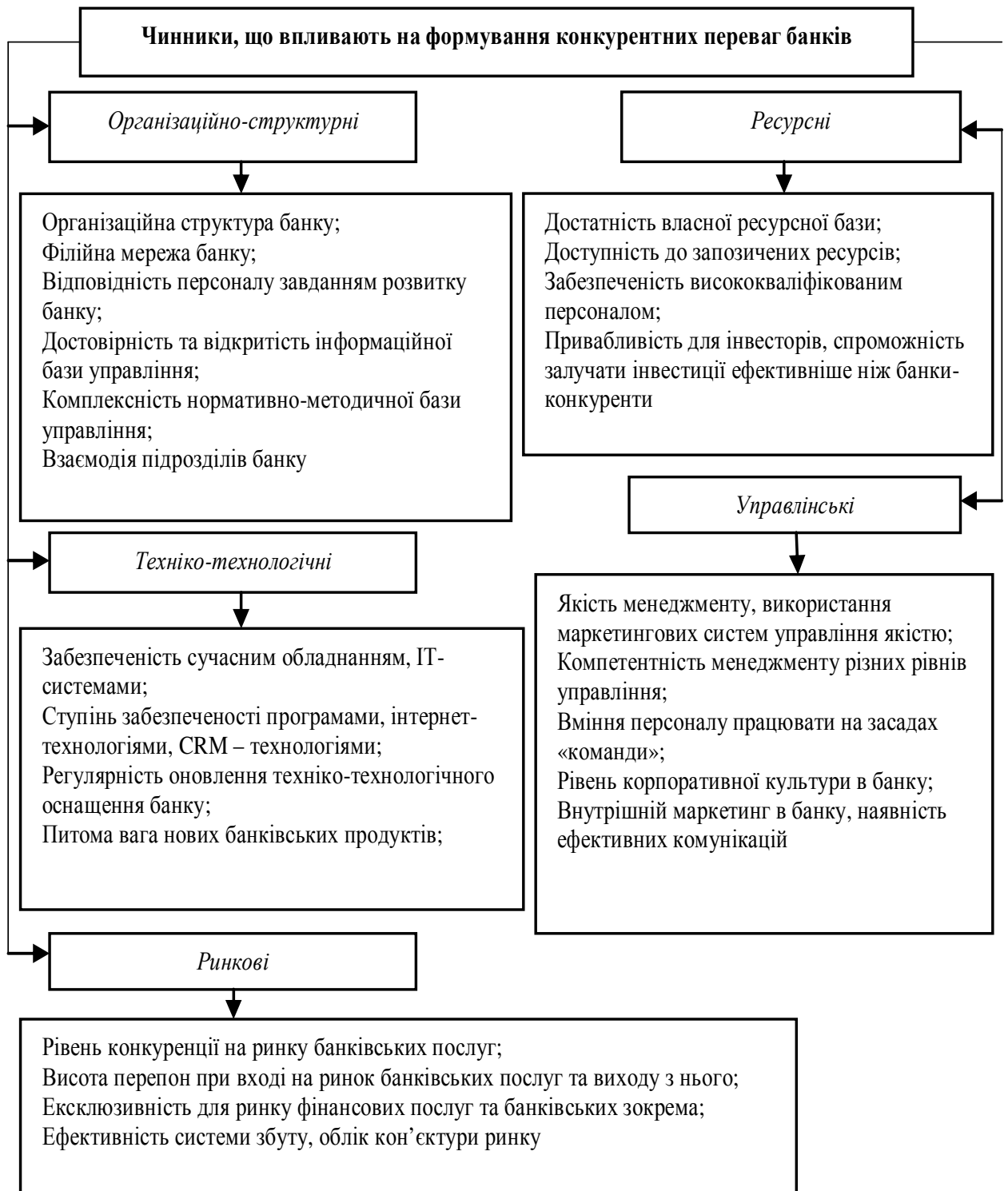

Рис. 1. Систематизація чинників, що формують конкурентні переваги сучасного банку (систематизовано автором)

В першу чергу це стосується вимог до виконання показника адекватності регулятивного показника банків (рис. 2).

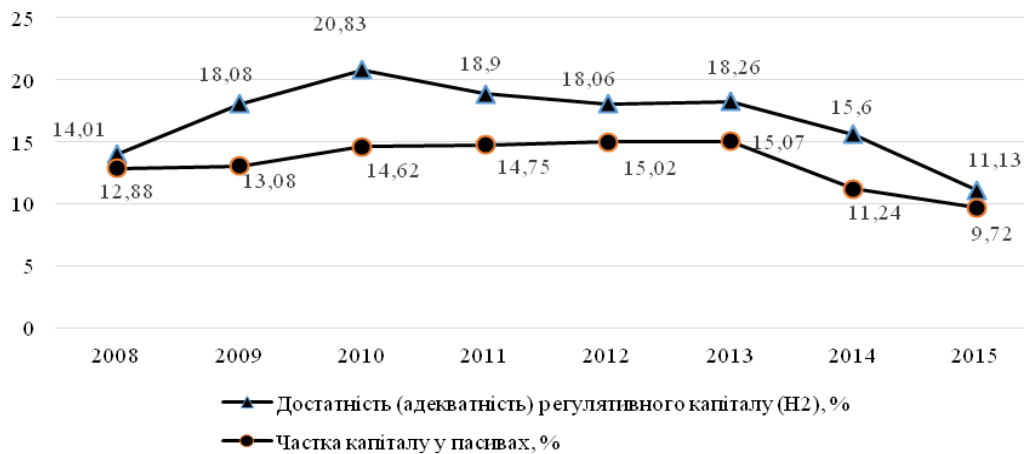

Рис. 2. Адекватність регулятивного капіталу (H2) та частка капіталу у пасивах за період з 01.01.2007 по 01.01.2016, %
*2015 р. – на 01.12.2015

Джерело: розраховано автором за матеріалами: Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798

Вітчизняним законодавством, регулювання достатності банківського капіталу регламентується наступними нормативами: мінімальний розмір регулятивного капіталу H1- 120 млн. грн.; норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу H2 – не менше 10 % [12].

Слід також відмітити, що станом на 26 січня 2016 року, до ТОП-10 надійних банків України входять в основному банки з іноземним капіталом (Креді Агриколь Банк (Credit Agricole, Франція); Укрсиббанк (BNP Paribas Group, Франція); Райффайзен банк Аваль (Raiffeisen Bank, Австрія); Сітібанк Україна (Citigroup, США); ІНГ Банк Україна (ING Groep, Нідерланди); Кредобанк (PKO Bank Polska, Польща); ПроКредит Банк (ProCredit Bank, Німеччина); Правекс-банк (Intesa Sanpaolo, Італія); Укрсоцбанк (ABN Holdings, Люксембург); ПУМБ (СКМ Фінанс); ОТП Банк (OTP Bank, Угорщина)) та три державних банки (Ощадбанк, Укркрексімбанк, Укргазбанк) [13].

Можна погодитися з думкою В. Коваленко, що основними напрямками вирішення проблеми забезпечення достатнього рівня капіталу банків є формування оптимальної структури банків, зокрема в частині джерел формування і використання субординованого боргу;

впровадження пільгового оподаткування прибутку, який спрямовується на поповнення капіталу банків; створення належної процедури злиття і поглинання банків без адміністративного тиску на основі об'єктивних економічних потреб [14, с. 53]

У сучасних умовах введення вітчизняного банківського бізнесу, банки нарощують свій капіталу відомими класичними способами. Проте, їх використання доволі обмежено. Так, поповнення статутного капіталу банків за рахунок чистого прибутку унеможливується збитковою діяльністю за останні роки. Стратегія злиття і поглинання не дає позитивних результатів так як відсутні ринкові механізми зазначеного процесу. Приток іноземного капіталу у банківську систему розкриває можливості для розвитку банків, але іноземні банки зацікавлені у розвитку стійких банків, з розгалуженою мережею філій, стабільною клієнтською базою.

Висновки подальших досліджень. Стійкість банківської системи та ефективність функціонування банків, залежить від конкурентної позиції останніх, які динамічно взаємодіють з метою реалізації власних економічних інтересів та обмеженого конкурентного впливу інших суб'єктів.

Процес встановлення конкурентних переваг банків пов'язано з реалізацією наступних етапів: аналіз існуючої конкурентної стратегії банку та її критичне осмислення; аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування банку та виявлення найбільш значних загроз втрати конкретної позиції; оцінювання внутрішнього конкурентного потенціалу банку; визначення найбільш значущих для розвитку та удосконалення конкурентних переваг; визначення, формування та впровадження основних тактик утримування конкурентних позицій; реалізація розробленої стратегії банку з наступним оцінюванням його конкурентоспроможності.

Проведене дослідження засвідчило, що одним із способів завоювання конкурентної позиції на ринку банківських послуг виступає забезпечення достатнього рівня капіталу банків.

Основними напрямками підвищення рівня капіталізації банків повинні стати наступні.

По-перше. Основною мірою ефективності банківського капіталу повинно бути його використання для компенсації фінансових втрат. Базель III передбачає виключення із структури власного

капіталу певних статей, які недостатньо ліквідні й не можуть бути використані для покриття збитків. У капітал 1-го рівня повинні входити тільки такі інструменти, які забезпечують поглинання збитків у поточній діяльності банків, а не при їх банкрутстві. Базель III сприяє збільшенню частки акціонерного капіталу та зменшенню питомої ваги субординованих кредитів та інших гібридних інструментів у капіталі банків [2, с. 57].

По-друге. Збільшення мінімального розміру власного капіталу для банків, які залучають строкові вклади від населення, що надасть додаткового захисту системі та сприятиме консолідації банківського бізнесу.

Спрощення процесу підвищення капіталу банків з метою нівелювання перешкод щодо їх до капіталізації, включаючи зниження регуляторних та валютних перепон, які не є ключовими для підтримки безпеки та стабільності банківського сектору.

По-третє. Приведення нормативно-правової бази процесів злиття і поглинання банків до найкращих практик Європейського Союзу, що дозволить швидше провести процес консолідації банків та знизить негативний вплив на їх ефективність. Це стосується, вирішення проблем захисту прав вкладників, позичальників, інвесторів та платників податків та спрощення операційного та юридичного процесу консолідації банків. На цій основі створення більш потужних системних, регіональних та спеціалізованих банків.

Встановлення підвищених вимог до нормативів капіталу та ліквідності для системно значущих банків з реалізацією стратегії системної та швидкої підтримки з боку регулятора.

По-четверте. Підвищення ролі іноземного капіталу у вітчизняній банківській системі через створення умов для максимально легкої роботи іноземних банків в Україні, включаючи зняття надмірних валютних та адміністративних обмежень притоку капіталу, відкриття філій.

Література

1. Єріс Л.М. Оцінювання індикаторів ринкової позиції банків у сучасних умовах розвитку фінансового ринку / Єріс Л.М. // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 7 (133). – С. 191-200.
2. Коваленко В. В. Достаність капіталу банківської системи в

умовах циклічного розвитку економіки / В. В. Коваленко, Д. С. Гайдукович // Стратегічні пріоритети. – 2014. – №1 (30). – С. 48-58.

3. Коваленко Я.В. Конкурентна позиція банку: стратегічно-інноваційні аспекти / Я.В. Коваленко, О.Й. Шевцова // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – 2011. – Вип. 5 (3). – С. 101-108.

4. Міщенко В.І. Капіталізація банківської системи України: сьогодення та перспективи / В.І. Міщенко // Вісник Національного банку України. – 2013. – № 7. – С. 11-17.

5. Неизвестная Е.В. Маркетинговый аспект банковской конкуренции / Е.В. Неизвестная // Проблемы економіки. – 2015. - № 3. – С. 208-215.

6. Ткачук Н. М. Особливості визначення та оцінки достатності банківського капіталу / Н. М. Ткачук // Вісник Української академії банківської справи. - 2006. – № 2. – С. 99-105.

7. Хамидуллин А.В. Основные факторы конкурентного преимущества коммерческого банка в экономике региона / А.В. Хамидуллин // Экономика и управление. – 2011.– №1 (74). – С. 78-80.

8. Лупоносов О.Г. Проблеми стратегічного маркетингу в банківській сфері України / О.Г. Лупоносов, В.В. Шустов // Маркетинг в Україні. – 2009. - №6. – С. 20-22.

9. Введение в банковское дело: Учеб. пособие / Под ред. проф. Г. Аусхаера. – М.: Научная книга, 1996. – 596 с.

10. Габбард Р. Г. Гроші, фінансова система та економіка / Р. Г. Габбард / пер. с англ.; под. ред. М. Савлука, Д. Олесевича. – К. : КНЕУ, 2014. – 889 с.

11. Зверяков М.І. Банківський капітал: вимоги Базеля III / М.І. Зверяков, В.В. Коваленко // Фінанси України. – 2011. – № 6. – С. 13-23.

12. Про регулювання діяльності банків України [Електронний ресурс]: інструкція, затверджена постановою Правління Національного банку України від 28.08.2001 №368. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG6032.html.

13. Украинские банки в Давосе назвали худшими в мире [Электронный ресурс]. – Режим доступа:<http://politrada.com/news/ukrainskie-banki-v-davose-nazvali-khudshimi-v-mire>.

14. Коваленко В.В. Проблеми капіталізації та концентрації капіталу в банківській сфері / В. В. Коваленко // Вісник Української академії банківської справи. – 2006. – № 1. – С. 49-54.

1. Yeris L.M. Otsinyuvannya indyikatoriv rynkovoyi pozytsiyi bankiv u suchasnykh umovakh rozvytku finansovoho rynku / Yeris L.M. // Aktual'ni problemy ekonomiky. – 2012. – # 7 (133). – S. 191-200.

2. Kovalenko V. V. Dostanist' kapitalu bankivs'koyi systemy v umovakh tsyklichnoho rozvytku ekonomiky / V. V. Kovalenko, D. S. Haydukovich // Stratehichni priorityty. – 2014. – #1 (30). – S. 48-58.

3. Kovalenko Ya.V. Konkurentna pozytsiya banku: stratehichno-innovatsiyi aspekty / Ya.V. Kovalenko, O.Y. Shevtsova // Visnyk Dnipropetrovs'koho universytetu. Seriya «Ekonomika». – 2011. – Vyp. 5 (3). – S. 101-108.

4. Mishchenko V.I. Kapitalizatsiya bankivs'koyi systemy Ukrayiny: s'ohodennya ta perspektyvy / V.I. Mishchenko // Visnyk Natsional'noho banku Ukrayiny. – 2013. – # 7. – S. 11-17.

5. Neyzvestnaya E.V. Marketynhovyy aspekt bankovskoy konkurentsyy / E.V. Neyzvestnaya // Problemy ekonomiky. – 2015. - # 3. – S. 208-215.

6. Tkachuk N. M. Osoblyvosti vyznachennya ta otsinky dostatnosti bankivs'koho kapitalu / N. M. Tkachuk // Visnyk Ukrayins'koyi akademiyi bankivs'koyi spravy. - 2006. – # 2. – С. 99-105.

7. Khamydullyn A.V. Osnovnyye faktory konkurentnoho preymushchestva kommercheskoho banka v ekonomyke rehyona / A.V. Khamydullyn // Ekonomyka y upravlenye. – 2011.– #1 (74). – S. 78-80.

8. Luponosov O.H. Problemy stratehichnoho marketynhu v bankivs'kiy sferi Ukrayiny / O.H. Luponosov, V.V. Shustov // Marketynh v Ukrayini. – 2009. - #6. – S. 20-22.

9. Vvedenye v bankovskoe delo: Ucheb. posobyе / Pod red. prof. H. Auskhaera. – M.: Nauchnaya knyha, 1996. – 596 s.

10. Habbard R. H. Hroshi, finansova systema ta ekonomika / R. H. Habbard / per. s anhl.; pod. red. M. Savluka, D. Olesnevycha. – K. : KNEU, 2014. – 889 s.

11. Zvyeryakov M.I. Bankivs'kyu kapital: vymohy Bazelya III / M.I. Zvyeryakov,

V.V. Kovalenko // Finansy Ukrayiny. – 2011. – # 6. – S. 13-23.

12. Pro rehulyuvannya diyal'nosti bankiv Ukrayiny [Elektronnyy resurs]: instruktsiya, zatverdzhena postanovoyu Pravlinnya Natsional'noho banku Ukrayiny vid 28.08.2001 #368. – Rezhyim dostupu: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG6032.html.

13. Ukraynskye banky v Davose nazvaly khudshymy v myre [Elektronnyy resurs]. – Rezhyim dostupa: <http://politrada.com/news/ukrainskie-banki-v-davose-nazvali-khudshimi-v-mire>.

14. Kovalenko V.V. Problemy kapitalizatsiyi ta kontsentratsiyi kapitalu v bankivs'koy sferi / V. V. Kovalenko // Visnyk Ukrayins'koyi akademiyyi bankivs'koyi spravy. – 2006. – # 1. – S. 49-54.

Рецензент: Коваленко В.В., д.е.н., професор, професор кафедри банківської справи, Одеський національний економічний університет

8.04.2016

УДК 37 : 33 : 93/94

Голубка Михайло

ДІЯЛЬНІСТЬ РЕВІЗІЙНОГО СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ

У статті проаналізовано динаміку розвитку Ревізійного союзу українських кооперативів, в тому числі кількість кооперативних одиниць, що формували його структуру, чисельність членства. Досліджено організаційно-функціональну структуру союзу. Систематизовано основні напрямки діяльності з розподілом на організаційне, ревізійне, координаційне, видавниче, науково-інформаційне та освітньо-просвітницький. Розглянуто прикладні аспекти освітньо-просвітницької діяльності союзу з обґрунтуванням ідеологічної та практичної значущості для формування економічної освіти українського населення.

Ключові слова: ревізійний союз українських кооперативів, кооперативний рух, економічна освіта, професійне шкільництво, кооперативні курси.